

جایگاه خمس و زکات در اسلام

محدثقی صرفی پور

هیات امناء شهرک صنعتی شمس آباد
واقع در حسن آباد فشافویه

2 □ جایگاه خمس و زکات در اسلام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

7.....	جایگاه خمس در اسلام
16	افرادی که پرداخت خمس بر آنان واجب است
17.....	مصرف خمس
25.....	آداب پرداخت
31.....	اهمیت زکات در اسلام
31.....	آیات
36.....	روایات
49.....	موارد زکات
50.....	مصارف زکات
51.....	زکات نداد و بدبخت شد!

انفاق.....55

انفاق به فقرا و نیازمندان 55

اختصاص قسمتی از خمس به سادات فقیر ... 56

جویندگان رستگاری و توجه به فقرا 57

انفاق نکردن و انحراف و جهنم..... 58

عبور از ایستگاه‌های سخت قیامت با انفاق ... 61

صدقه، کفّاره گناهان 62

شرایط انفاق 65

مردان خدا و انفاق 66

بر درب دوم بهشت نوشته است..... 68

بر درب دوم جهنم نوشته است..... 69

روایات و احادیثی درباره انفاق و صدقه 69

شعله‌ای مانند کوه 74

امام علی (ع) امام فقرا و مستمندان 75

- 77.....امام کیسه بر دوش
- 78.....ایثار در سه روز
- 80.....بخشش در حال رکوع
- 81.....من غریبم!
- 82.....امام مجتبی 7 و بخشش یکجا
- 83.....امام خمینی 1 امام محرومین و فقرا

جایگاه خمس در اسلام

یکی از واجبات هر مسلمان شیعه، پرداخت خمس می‌باشد.

(وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ أَمْنْتُمْ
بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ).⁽¹⁾

یعنی: بدانید که از هرچه گیرتان آمد باید یک
پنجم را برای خدا و پیامبر و سادات و یتیمها و
مساکین و در راه مادنه قرار دهید اگر به خدا و
قرآن و روز قیامت ایمان دارید که خدا بر هر

1. سوره انفال، آیه 41.

چیزی قادر است.

«اصل وجوب خمس فی الجملة از ضروریات اسلام است و منکر آن کافر است و خلاصه این که خمس یکی از فرایض الهی است که در قرآن مجید و روایات مستفیضه به آن امر تأکید شده و محل اتفاق همه شیعه امامیه بلکه عموم مسلمین است اگرچه در بعضی خصوصیات آن از حیث مورد و مصرف، اختلاف وجود دارد و چنانچه کسی از پرداخت یک درهم یا کمتر امتناع کند در زمره ظالمین به رسول خدا(ص) و ذریه آن حضرت می باشد و از غاصبین حق آنها محسوب می شود. بلکه هرکس خمس را حلال بداند از کافرین است و در هر صورت تا انکار شخص نسبت به اصل خمس محرز نشود نمی توان حکم

به کفر او کرد.⁽¹⁾

امام زمان(ع) فرمود: لعنت خدا و ملائکه و تمام مردم بر کسی است که از مال ما درهم حرامی بخورد.⁽²⁾

امام زمان(ع): کسی که مالش زیاد باشد و حق آن را ادا نکند بدرستی که مالش در روز قیامت مارهایی خواهند بود که او را نیش می‌زنند.⁽³⁾

امام باقر(ع): برای هیچ کس روا نیست چیزی از خمس را خریداری کند تا حق ما به ما برسد.⁽⁴⁾

امام زمان(ع) فرمود: «اموالی که شما بما

1. جامع المسائل آية الله فاضل، ج 2، ص 176.

2. بحار، ج 53، ص 184.

3. بحار، ج 96، ص 29.

4. وسایل، ج 6، ص 338.

می‌رسانید، ما آن را برای پاک شدن شما از گناهان قبول می‌کنیم. بنابراین هر که می‌خواهد بما برساند و هر که نمی‌خواهد قطع کند که آنچه خداوند بما داده است از آنچه شما می‌دهید، بهتر است.»⁽¹⁾

نپرداختن خمس، در کنار شرک و قتل نفس، از بزرگ‌ترین گناهان کبیره شمرده شده است. امام صادق(ع) فرمود: «**اکبر الكبائر سبع: الشرک والقتل واکل اموال الیتامی و عقوق الوالدین و قذف المحصنات و الفرار من الزحف وانکار ما انزل الله**»، سپس فرمود: اما خوردن مال یتیمان همان حقّ ما

1. آیا به یاد امام زمان هستید.

است که از ما ربوده و خوردند.⁽¹⁾

امام علی (ع) فرمود: «هَلِكُ النَّاسُ فِي
بَطُونِهِمْ وَفِرْجِهِمْ لَأَنَّهُمْ لَمْ يُؤْذُوا الْيَنَّا
حَقًّا»⁽²⁾، مردم بخاطر اینکه حقّ ما را نمی‌دهند
غذا و آمیزش آنان ناپاک شده و سبب هلاکت آنان
می‌شود.

در بعضی احادیث می‌خوانیم: «مَنْ اسْتَحْلَ
مِنْهَا شَيْئًا فَاَمْسَكَهُ فَانْمَا يَأْكُلُ
النِّيرَانُ»⁽³⁾، کسی که بخشی از خمس را حلال
پندارد و آن را نپردازد، گویا آتش می‌خورد.
یاران واقعی اهل بیت: چگونه ایمان داشتند که
نپرداختن خمس را مساوی با حرام خوردن و

1. وسائل، ج 9، ص 536.

2. وافی، ج 10، ص 337.

3. وسائل، ج 9، ص 550.

قبول نشدن نماز و روزه می‌دانستند و در سؤال کتبی خود از آن بزرگواران می‌پرسیدند که خمس را چگونه بپردازیم تا جزو حرام خواران و کسانی که نماز و روزه‌شان قبول نیست نباشیم.⁽¹⁾

امام باقر (ع) فرمود: آسان‌ترین وسیله‌ای که انسان را به دوزخ می‌برد خوردن مال یتیم است، سپس حضرت فرمود: ما یتیم هستیم⁽²⁾ (و نپرداختن خمس، به منزله خوردن مال یتیم است). در حدیث دیگر می‌خوانیم: از سخت‌ترین شرائطی که مردم در قیامت دارند وضعیّت تارکان خمس است.⁽³⁾

در حدیثی می‌خوانیم: «الدنيا و ما فيها لله

1. وسائل، ج 9، ص 503.

2. وسائل، ج 9، ص ص 483 و 536.

3. وسائل، ج 9، ص 545.

**و رسوله و لنا فمن غلب على شيء
منها فليتق الله و ليؤدّ حقّ الله و ليتبرّ
اخوانه فان لم يفعل ذلك فالله و رسوله
و نحن براء منه»⁽¹⁾، هر کس بر مال دنیا دست
یافت باید تقوی پیشه کند و حق خدا را بپردازد و
به برادران ایمانی خود احسان کند و اگر این
چنین نکرد خدا و رسول و ما اهل بیت از او
بیزاریم.**

**امام رضا(ع) فرمود: «ان الخمس عوننا...
فلا تزوه عنا ولا تحرموا انفسكم دعاءنا
ما قدرتم عليه»⁽²⁾ خمس کمک به ماست آن را
از ما دور نکنید تا از دعای ما محروم نشوید.**

1. وافى، ج 10، ص 289.

2. وافى، ج 10، ص 334.

امام زمان(ع) فرمودند: «فلا يحلّ لاحد ان يتصرف في مال غيره بغير اذنه فكيف يحل ذلك في مالنا من فعل شيئاً من ذلك لغير امرنا فقد استحل منا ما حرم عليه و من اكل من مالنا شيئاً فانما يأكل في بطنه ناراً و سيصلى سعيراً»⁽¹⁾، با اینکه هیچ کس حق ندارد در مال غیر تصرف کند، پس چگونه مردم در مال ما تصرف می‌کنند؟ هر کس بدون دستور ما در مال ما تصرف کند مرتکب گناه شده و هر کس ذره‌ای از مال ما را بخورد پس گویا آتش در شکم اوست.

در روایات می‌خوانیم: «لا يعذر عبد اشترى من الخمس شيئاً ان يقول ربّ

1. وسائل، ج 9، ص 541.

اشتریته بمالی حتّی یاأذن له اهل

ال«خمس»⁽¹⁾، عذر کسی که از خمس چیزی خریداری کند پذیرفته نیست، مگر آنکه صاحبان خمس اجازه دهند.

امام باقر (ع) فرمود: برای هیچ کس حلال نیست مال خمس نداده‌ای را خریداری کند مگر آنکه حق ما را به ما برساند.⁽²⁾

اگر وارثان کسی که از دنیا رفته بدانند او خمس مال خود را نداده، باید مثل سایر بدهی‌ها خمس او را بدهند.⁽³⁾

امام خمینی در تحریرالوسیله می‌فرماید: هر

1. وافی، ج 10، ص 337 و تحریرالوسیله، ج 1، ص 334 با اندکی تفاوت.

2. وسائل، ج 9، ص 484.

3. عروة الوثقی، کتاب الخمس، مسئله 50.

کس در همی از خمس را نپردازد جزء ستمگران بر اهل بیت و کسانی که حق آن بزرگواران را غصب کرده‌اند می‌شود.⁽¹⁾

افرادی که پرداخت خمس بر آنان واجب است

خمس به افرادی تعلق می‌گیرد که درآمد دارند. مانند بازاریان و کارمندان و کارگران و کشاورزان و دامداران و نظامیان و افرادی که شغل آزاد دارند. که باید خمس خود را به مرجع تقلید یا وکیل ایشان پرداخت نمایند تا مالشان حلال باشد.

مهریه زن و هدیه و ارث خمس ندارد و سرمایه و زمین کشاورزی و وسیله نقلیه‌ای که

1. تحریر الوسیله، ج 1، ص 334.

منبع درآمد است و مغازه و پولی که بر آن یکسال گذشته و... خمس دارد.

مصرف خمس

خمس بر شش قسمت می‌شود که سه قسمت آن که سهم امام زمان عج نام دارد، در زمان غیبت کبری به مجتهد مرجع تقلید داده می‌شود و سه قسمت هم که سهم سادات فقیر است باید به سید فقیر داده شود که اکثر مراجع اجازه نمی‌دهند خود شخص به سید فقیر بدهد و باید با هماهنگی مرجع تقلید به سید فقیر داده شود و بعضی مثل آیه الله سیستانی اجازه داده‌اند که سهم سادات را خود شخص خمس دهنده، به سید فقیر بدهد.

اگر انسان با مالی که خمس به آن تعلق گرفته شده لباس بخرد نماز در آن اشکال دارد و

همچنین اگر فرش یا خانه و... بخرد تصرف در آنها تا حلال کردن مال اشکال دارد.

یکی از علمای اهل تسنن به حوزه علمیه قم سفر کرده بود و به تعدادی از مدارس علمیه سر زده بود. او بادیدن صدها عالم و دهها مؤسسه دینی و علمی و فرهنگی متعجب شده بود و گفته بود که:

هزینه این همه مراکز حوزوی و مخارج این تعداد از روحانیون را چه کسی تامین می‌کند؟
به او جواب داده بودند که همه اینها از طریق خمس تامین می‌شود. ایشان گفته بود عجب! پس ما اهل تسنن هم باید این گونه خمس را در شهرمان اجرا نمائیم.

آری از برکت خمس و حلال کردن اموال

شیعیان اهل بیت: است که در طول سال هزاران کار دینی و فرهنگی از قبیل اداره حوزه‌های علمیه، تاسیس مراکز اشاعه فرهنگ قرآن و عترت، انتشار صدها جلد کتب دینی و فرهنگی چه در ایران و چه در خارج از ایران، انجام می‌پذیرد و باعث خوشنودی خداوند تبارک و تعالی و نماینده‌اش امام زمان (ع) می‌گردد.

کسانی که تاکنون خمس نداده‌اند باید بدانند که اسلام مجموعه‌ای از دستورات و احکام است که نمی‌توان به بعضی عمل کرد و به بعضی عمل ننمود. و اگر خدای ناکرده بدون اینکه خمس مالشان را بدهند از دنیا بروند، در عالم برزخ چگونه می‌خواهند جواب مامورین الهی را بدهند؟ اگر چه در قرآن کریم در مورد خمس فقط یک

آیه در سوره انفال بصورت صریح آمده است ولی باتوجه به اینکه یکی از معانی زکات، خمس مال است لذا مراد از زکات در قرآن کریم، فقط زکات گندم و جو و امثال آن نیست بلکه شامل فطریه، خمس، صدقات مستحب و کمک به فامیل هم می‌باشد.

اگر کسی از سال اولی که درآمد داشته برای خود سال خمسی قرار داده است همه اموالش حلال می‌باشد و همه ساله در زوزی که سال خمسی او فرا می‌رسد فقط باید خمس اموالی که اضافه شده بدهد ولی کسانی که تا چند سال خمس نداده‌اند باید پولهایی را که در بانک دارند یا سهام خریده‌اند و یا ماشین‌های دارند که با آن کار می‌کنند و یا مغازه و زمین کشاورزی دارند و یا خانه دوم

و سوم دارند یک پنجم آنها را به عنوان خمس به دفاتر مراجع تقلید یا ائمه جمعه هر شهر بدهند. و خانه‌ای که در آن زندگی می‌کنند و اثاث و وسایل خانه و ماشینی که برای استفاده خود و خانواده است را بصورت یک بیستم جهت پاک شدن یقینی اموال از خمس حساب کرده و به افراد مذکور بدهند و تاریخ آن روز را بعنوان سال خمسی ثبت نمایند.

اگر سرپرست خانواده خمس نمی‌دهد تکلیف سایر اعضای خانواده چیست؟

در میان مسلمانان گاهی برخی افراد هستند که اعتقاد به پرداخت خمس ندارند، و افراد تحت تکفل آنها از این مطلب نگرانند، لذا در این باره توضیحاتی ارائه می‌شود.

کسی که در خانواده ای زندگی می‌کند که سرپرست خانواده اعتقاد به پرداخت خمس ندارد؛ مثل خانمی که همسرش معتقد به پرداخت خمس نیست، وظیفه اش این است که: اگر در آمد مستقلی دارد که به آن خمس تعلق می‌گیرد باید خودش مستقلاً خمس آن را پرداخت نماید، اما نسبت به اموالیکه از در آمد همسرش تهیه شده است، در مرحله اول وظیفه دارد از اموالی که یقین دارد خمس به آنها تعلق گرفته و خمس آن پرداخت نشده است اجتناب کند، البته باید توجه داشته باشد بسیاری از درآمدها، قبل از این که خمس به آنها تعلق بگیرد مصرف می‌شوند، چون در آمد تا وقتی به سر سال خمسی نرسیده باشد، خمس ندارد.

اما اگر مجبور است از اموالی که یقین دارد خمس به آنها تعلق گرفته و خمس آن پرداخت نشده است، مصرف کند (مثل خوراکی‌هایی که از در آمد سال قبل تهیه شده و تا سر سال خمسی مصرف نشده)، باید از مرجع تقلید خود اجازه بگیرد و در آنها تصرف کند.

وظیفه دیگر چنین فردی، امر به معروف و نهی از منکر است، که این از فروع دین اسلام است و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، و باید فرد مذکور را نصیحت و توصیه به پرداخت خمس نماید. و بیش از این وظیفه‌ای ندارد.

حاج آقای قرائتی درباره آثار و آداب خمس نوشته‌اند:

پرداخت خمس؛

رابطه انسان را با خدا از طریق قصد قربت
در پرداخت،
رابطه انسان را با محرومان از طریق کمک
به ایتام،
رابطه انسان را با حاکم معصوم یا عادل از
طریق کمک به فقهای عادل،
رابطه انسان را با جامعه از طریق تقویت
حوزه‌های علمیه و اعزام اسلام‌شناسان به
اطراف،
رابطه انسان را با خودش از طریق مهار
کردن خوی حرص و بخل و بی‌تفاوتی،
رابطه انسان را با نسل آینده از طریق حلال
کردن لقمه‌ها و مهریه‌ها،
و رابطه انسان را با پیامبر اسلام و اهل بیت

معصومش: از طریق رسیدگی به سادات محروم
تنظیم و تصحیح و تقویت می‌کند.

آداب پرداخت

آداب پرداخت خمس شبیه آداب پرداخت زکات
است، ولی چون خمس حق رسول خدا و امام
است، و به تعبیر روایات پولی است که برای
کمک به راه خدا، دین خدا و عزّت اولیای خدا
قرار داده شده، باید در پرداخت آن کرامت
بیشتری از خود نشان داد و به نکات ذیل توجّه
نمود:

1- بدانیم که مال از خداوند است، (مال الله)⁽¹⁾، و
به ما روزی کرده است، (رزقکم الله)⁽²⁾، پس بخشی

1. سوره نور، آیه 33.

2. سوره یس، آیه 47.

از آن را به راحتی برای خدا بدهیم. آری، اگر کسی مال و ثروت را نتیجه تدبیر و قدرت و تخصّص خود بداند، تفکر قارونی دارد. او بود که می‌گفت: سرمایه من محصول علم و تخصّص من است. (انّما اوتیتّه علی علم عندی)⁽¹⁾

2- گمان نکنیم که خدا و رسول محتاج ما هستند. امام صادق (ع) می‌فرمود: من از گرفتن خمس شما هدفی جز پاک کردن شما و مالتان ندارم. «ما اريد بذلك الا ان تطهروا»⁽²⁾

و در حدیثی دیگر فرمود: «مَنْ رَعِمَ ان الامام يحتاج الى ما في ایدی الناس فهو كافر و انما الناس يحتاجون ان يقبل

1. سوره قصص، آیه 78.

2. وسائل، ج 9، ص 484.

منهم الامام»⁽¹⁾ هر کس گمان کند که امام محتاج اوست، کافر است. این مردمند که به قبول کردن امام نیازمندند.

هنگامی که این آیه نازل شد: (مَنْ ذَا الَّذِي يقرض الله قرضاً حسناً)⁽²⁾ کیست به خدا قرض بدهد؛ بعضی از یهودیان گفتند، خدا فقیر است و ما اغنیاء و به همین دلیل او از ما قرض خواسته است.⁽³⁾

حضرت علی(ع) در نهج البلاغه می‌فرماید: خدایی از شما قرض خواسته که خزائن آسمانها و زمین به دست اوست. بنابراین درخواست قرض الهی یک نوع دعوت به حمایت از مستضعفین و

1. کافی، ج 1، ص 537.

2. سوره بقره، آیه 245.

3. سوره آل عمران، آیه 181.

آزمایش مردم است.

3- با اشتیاق و رغبت بپردازیم. قرآن از کسانی که مال خود را با اکراه می‌پردازند، به شدت انتقاد کرده و می‌فرماید: (و لاینفقون الا و هم کارهون)⁽¹⁾

4- گرفتار غرور نشویم. قرآن از کسانی ستایش می‌کند که هم با میل و رغبت مال خود را می‌دهند و در عین حال نگران نپذیرفتن آن نیز هستند. (و الذین یؤتون ما آتوا و قلوبهم وجة أُنهم الی ربهم راجعون)⁽²⁾

5- بر گیرنده منت نگذاریم زیرا که منت، پاداش پرداخت را از بین می‌برد.

1. سوره توبه، آیه 54.

2. سوره مؤمنون، آیه 60.

6- در پرداخت عجله کنیم زیرا عجله در کار خیر یک ارزش است و چه خیری بهتر از حمایت مکتب اهل بیت و کمک به فقرا از ذریّه پیامبر.

7- کار خود را بزرگ نپنداریم، انسان اگر توجّهی به جهان هستی و عظمت قدرت الهی و ضعف‌های خود کند، هرگز دچار بزرگ بینی خود و کار خود نمی‌شود. امام سجاد(ع) در پاسخ کسانی که به کثرت عبادت او انتقاد داشتند، می‌فرمود: عبادت من کجا و عبادت جدّم علی بن ابیطالب(ع) کجا؟ و پیامبر(ص) می‌فرمود: «**ما عبدناک حقّ عبادتک و ما عرفناک حقّ معرفتک**»⁽¹⁾

8- هنگام حساب سال، مال خود را با دقّت

1. بحار، ج 68، ص 23.

حساب کنیم. در حدیثی از امام صادق (ع) چنین نقل شده است: وای بر کم فروشان که هنگام خمس دادن، از آل محمد: کم می‌گذارند.⁽¹⁾

1. بحار، ج 93، ص 189.

اهمیت زکات در اسلام

آیات

یکی از واجبات مهم در اسلام پرداخت زکات برای کسانی که شرایط آن را دارند می باشد:

(إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ).⁽¹⁾

یعنی: زکات برای فقرا، مساکین، کارگزان جمع آوری زکات، مخارج هدایت کافران، آزاد کردن غلامان، ادای قرض قرضداران و در راه خدا و در راه ماندگان است و واجب بوده و خداوند

1. سوره توبه، آیه 60.

آگاه و حکیم می‌باشد.

زکات سهمی از درآمد کسانی است که گندم و جو و انگور و خرما و گوسفند و شتر و گاو و طلا و نقره با شرایطی که در رساله‌ها نوشته شده داشته باشند.

پرداخت زکات از نظر خداوند، واجب بوده و یکی از علامت‌های دینداری و شرط ضروری ایمان شمرده شده است.

(قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ، الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ، وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ، وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ).⁽¹⁾
یعنی: حقیقتاً مؤمنین رستگار شدند آنانکه در نماز خاشع، از لغو دور و اهل زکات دادن هستند.

1. سوره مؤمنون، آیات 4 - 1.

ندادن زکات نشانه شرک است:

(وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ، الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ).⁽¹⁾

یعنی: وای بر مشرکین که زکات نمی‌دهند و قیامت را قبول ندارند.

پرداخت زکات باعث جلب رحمت الهی است:

(وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ).⁽²⁾

نماز گذاشته و زکات داده و از پیامبر اطاعت کنید شاید خدا بشما رحم نماید.

احیاء زکات یکی از وظایف حاکمان مؤمن است:

(الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ

1. سوره فصلت، آیات 7 - 6.

2. سوره نور، آیه 56.

وَأْمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهُوا عَنِ الْمُنْكَرِ).⁽¹⁾

یعنی آنان که اگر به آنها حکومت بدهیم نماز اقامه کرده و زکات داده و امر بمعروف و نهی از منکر می‌نمایند.

زکات در شریعت همه پیامبران الهی بوده است:

(وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا، وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا).⁽²⁾

یاد کن در کتاب از اسماعیل که به وعده‌اش عمل می‌کرد و پیامبر و رسول بود و خانواده‌اش را به نماز و زکات امر می‌نمود و خدا از او راضی بود.

1. سوره حج، آیات 41 - 40.

2. سوره مریم، آیات 55 - 54.

(وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ، وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ).⁽¹⁾

یعنی: به ابراهیم، عطا کردیم اسحاق و یعقوب را و همه را صالح قرار دادیم و پیوایان از طرف خود کردیم و به آنها وحی نمودیم که کارهای خیر و نماز و زکات انجام دهند و آنها ما را عبادت می‌کنند.

زکات یکی از راههای امتحان مؤمنین است:

(إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ).⁽²⁾

یعنی: مال و فرزندان اسباب آزمایش هستند و در نزد خدا پاداش عظیمی است.

1. سوره انبیاء، آیه 74.

2. سوره تغابن، آیه 15.

خداوند می‌فرماید: (إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَ آتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَ آمَنْتُمْ بِرُسُلِي) (1)

اگر شما نماز را به پا دارید و زکات را پرداخت کنید و به پیامبران من ایمان آورید، قطعاً من با شما هستم.

خداوند حکیم، زکات و حقوق مالی الهی را پاک کردن نامیده است:

(خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ). (2)

با گرفتن صدقات آنها را پاک و تصفیه نما.

روایات

حضرت علی (ع) می‌فرماید: «اللَّهُ اللَّهُ فِي

1. سوره مائده، آیه 12.

2. سوره توبه، آیه 103.

الزکاه. فانها تطفیء غضب ربکم»⁽¹⁾

شما را به خدا، شما را به خدا درباره زکات
(دقت کنید)، که البته زکات غضب پروردگار را
فرو می‌نشاند.

پرداخت نکردن زکات، نوعی سرقت است. در
حدیث می‌خوانیم:

سه نوع سارق و دزد داریم: یکی از آنان کسی
است که زکات نمی‌دهد.⁽²⁾

امام صادق(ع): «زدها سه دسته‌اند. اول
کسیکه زکات نمی‌دهد. دوم کسیکه مهر زنش را
نمی‌پردازد. سوم کسیکه قرض کرده ولی قرضش
را نمی‌پردازد.»

1. وسایل، ج 6، ص 10.

2. تهذیب ج 10، ص 153؛ وسائل، ج 21، ص 268.

پیامبر خدا(ص) به یکی از زنان به نام حولاء فرمود: ای حولاء! حق زن بر مرد این است که شکم زن را سیر کند و لباس برایش فراهم کند و به او نماز و روزه و زکات را بیاموزد.⁽¹⁾

رسول خدا(ص) فرمود ندا کنند که ای مسلمین! زکات اموالتان را بدهید تا نمازتان قبول شود.

شخصی به امام صادق(ع) گفت: برادرم از دنیا رفت در حالی که زکات زیادی به عهده اش بود. من آنها را پرداخت کردم.

امام(ع) فرمود: با این عمل مشکل او برطرف می‌شود.⁽²⁾

1. میزان الحکمة.

2. جامع الاحادیث، ج 9، ص 223.

امام صادق (ع) فرمود: اگر مردم حقوق خود را ادا کنند، قطعاً در زندگی شیرینی به سر خواهند برد.⁽¹⁾

«من منع حق الله عزّ و جلّ انفق فی باطل مثلیه»⁽²⁾

کسی که حق خدا را نپردازد و در راه حق مال خود را صرف نکند، دو برابر آن مقدار را در راه باطل صرف خواهدکرد.

رسول خدا (ص) فرمود: «من منع ماله من الاختیار اختیاراً صرف الله ماله فی الاضرار اضطراراً»⁽³⁾

1. جامع الاحادیث، ج 9، ص 70.

2. کافی. ج 3، ص 506.

3. بحار، ج 96، ص 130.

کسی که مال خود را اختیاراً از مصرف در راه خوبان باز دارد، خداوند مال او را در راه اشراق با اجبار صرف خواهد نمود.

رسول خدا (ص) فرمود: «اذا منعت الزکاه منعت الارض برکاتها»⁽¹⁾

هرگاه زکات پرداخت نشود، زمین برکات خود را از مردم باز می‌دارد.

و در حدیث دیگری می‌خوانیم: اگر توانگران زکات مال خود را نپردازند، خداوند باران رحمت خود را از مردم باز می‌دارد.⁽²⁾

در حدیث دیگری از امام باقر (ع) می‌خوانیم: اگر زکات پرداخت نشود، برکت از کشاورزی و

1. جامع الاحادیث، ج 9، ص 52.

2. جامع الاحادیث، ج 9، ص 52.

میوه‌ها و معادن برداشته می‌شود.⁽¹⁾

امام رضا(ع) 7 فرمود: «اذا حبست الزکاه ماتت المواشی»⁽²⁾

هر گاه زکات پرداخت نشود، چهارپایان می‌میرند.

امام باقر (ع) فرمود: روزی رسول خدا(ص) وارد مسجد شدند و با جمله «قم یا فلان، قم یا فلان، قم یا فلان»، پنج نفر را از مسجد اخراج کردند و فرمودند: شما که زکات نمی‌دهید از مسجد بیرون بروید.⁽³⁾

حضرت موسی(ع) جوانی را دید که نماز با

1. کافی، ج 2، ص 374.

2. وسائل الشیعه، ج 9، ص 31.

3. جامع الاحادیث، ج 9، ص 31.

حالی می‌خواند، به خداوند گفت: چه نماز زیبایی دارد! به او وحی شد که نماز او زیباست، ولی این جوان بخیل است و زکات نمی‌پردازد و تا زمانی که زکات ندهد، نمازش قبول نیست.⁽¹⁾

حضرت علی(ع) فرمود: «مانع الزکاة کآکل الربا»⁽²⁾

کسی که زکات ندهد، همچون رباخوار است.
امام باقر(ع): خدا در قرآن زکات را با نماز آورده پس هر که نماز بخواند ولی زکات ندهد مثل این است که نماز نخوانده است.⁽³⁾
امام صادق(ع): قسم به خدائی که مخلوقات را

1. همان، ص 30 و 33.

2. همان، ص 63.

3. وسائل، ج 4، ص 3.

خلق کرد و به آنها رزق داد هیچ مالی در خشکی و در دریا از بین نمی‌رود مگر بواسطه ندادن زکات.⁽¹⁾

امام رضا(ع) فرمود: خداوند به من نعمت‌هایی داده که دائماً نگران آن هستم تا حقوقی را که خداوند نسبت به آنها بر من واجب کرده است پرداخت کنم.

سؤال شد: شما نیز با آن مقام بزرگی که دارید، به خاطر تأخیر زکات از خدا می‌ترسید؟
فرمود: بله!⁽²⁾

امام صادق(ع) فرمود: خداوند بر این امت چیزی را سخت‌تر از زکات واجب نکرده است و اکثر هلاکت امت‌ها به خاطر نپرداختن آن

1. وسائل، ج 4، ص 3.

2. جامع الاحادیث، ج 9، ص 42.

است.⁽¹⁾

رسول خدا(ص) سوگند یاد کرد که: جز
مشرک کسی در مورد پرداخت زکات خیانت نمی
کند.⁽²⁾

و نیز فرمود: یا علی، ده گروه از امت من
کافر می‌شوند؛ یکی از آنها کسانی‌اند که زکات
نمی‌پردازند.

رسول خدا(ص) در آخرین خطبه خود فرمود:
ای مردم! زکات اموال خود را بپردازید که هر
کس زکات نپردازد، برای او نه نمازی است و نه
حجی و نه جهادی.⁽³⁾

1. وافی، ج 10، ص 33.

2. بحار، ج 96، ص 29.

3. مستدرک، ج 1، ص 507.

در روایات متعدد، زکات به عنوان یکی از پایه‌های دین اسلام شمرده شده است و فرموده‌اند: بنای دین اسلام بر پنج چیز استوار شده است: نماز، حج، زکات، روزه و ولایت.

امام صادق(ع) فرمود: «**مَنْ آدَى الزَّكَاةَ فَقَدْ وَقَى مِنَ الشَّحِّ**»⁽¹⁾

هر کس زکات مال خود را بپردازد قطعاً از بخل حفظ شده است.

«**الزَّكَاةُ تَزِيدُ فِي الرِّزْقِ**»⁽²⁾: زکات روزی انسان را زیاد می‌کند.

امام کاظم(ع) 7 فرمود: «**حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ**

1. جامع الاحادیث، ج 9، ص 48.
2. جامع الاحادیث، ج 9، ص 52 و 69.

بالزکاه»⁽¹⁾

اموال خود را از طریق زکات بیمه کنید.
امام صادق(ع) فرمود: اگر حق خدا را
بپردازید، من ضامن هستم که اموال شما در دریا
و خشکی تلف نشود.⁽²⁾

تعداد دیگری از روایات اهمیت و آثار زکات
زکات، پل اسلام است. «الزكاة قنطرة
الاسلام»⁽³⁾

زکات، بعد از شناخت دین و نماز، بالاترین
ارزش هاست. «ما من شيء بعد المعرفة و

1. جامع الاحادیث، ج 9، ص 49.

2. جامع الاحادیث، ج 9، ص 50.

3. امالی طوسی، ج 2، ص 136.

الصلاة يعدل الزكاة»⁽¹⁾

زکات، نشانه بندگی خداست. «للعابد ثلاث

علامات: الصلوة و الصوم و الزكاة»⁽²⁾

زکات، موجب رستگاری است. «قد أفلح

من تزكى»⁽³⁾

به امام معصوم گفتند: شخصی شبها خوابهای

پریشان می بیند، حضرت فرمود: این به خاطر آن

است که زکات خود را در راه صحیح مصرف

نمی کند.⁽⁴⁾

امام علی (ع) فرمود: «فما جاع فقيرٌ الاّ

بما منع غنى و الله سبحانه و تعالى

1. فروع کافی، ج 4، ص 62.

2. بحار، ج 96، ص 62.

3. سوره اعلی، آیه 14.

4. جامع الأحادیث، ج 9، ص 273.

سائلهم عن ذلک»⁽¹⁾ هیچ فقیری گرسنه نمی‌ماند مگر به خاطر آن که توانمندی حق خدا را نمی‌پردازد و خداوند در روز قیامت توانمند را به همین دلیل بازخواست خواهد کرد. در روایات متعدد می‌خوانیم: اگر مردم زکات مال خود را بپردازند، فقیری باقی نمی‌ماند.⁽²⁾

امام صادق (ع) فرمود: هیچ محتاج و گرسنه و برهنه‌ای در جامعه وجود نخواهند داشت، مگر به خاطر گناهان اغنیا.⁽³⁾

رسول خدا (ص) فرمود: نماز کسی که زکات نمی‌پردازد همچون لباس کهنه در هم پیچیده و به

1. سفينة البحار، ج 3، ص 474

2. وافى، ج 10، ص 50.

3. وافى، ج 10، ص 50.

صورت نمازگزار پرتاب می‌شود.⁽¹⁾

موارد زکات

چنانچه «گندم، جو، خرما، انگور» به مقدار تقریبی 870 کیلوگرم برداشت کند باید در آنجایی که از آب باران و رودخانه استفاده کرده یک دهم و در آنجا که از آب چاه استفاده نموده، یک بیستم را زکات بدهد.

و چنانچه «گوسفند، گاو، شتر» دارد و دوازده ماه از علف صحرا استفاده می‌کنند وقتی به حد نصاب رسیدند باید زکات آنها را بدهد.

و چنانچه «طلا و نقره» دارد اگر به حد نصاب رسید باید زکات آن را که در بیست مثقال

1. جامع الأحادیث، ج 9، ص 30 و 33.

طلا تقریباً نیم مثقال می‌شود را بدهد.

مصارف زکات

زکات را می‌توان در هشت مورد مصرف نمود و نیازی به اجازه از مجتهد نیست:

1- فقیر

2- مسکین (از فقیر نیازمندتر است)

3- کارگزاران جمع آوری زکات

4- برای مسلمان کردن کفار

5- بدهکارانی که نمی‌توانند قرض خود را ادا کنند.

6- برای آزاد کردن غلام (در این زمان وجود ندارد)

7- در راه ماندگان

8- در راه هر کار خیر مثل احداث و کمک به

مسجد و بیمارستان و روضه خوانی و کتابخانه و ازدواج و غیره

زکات نداد و بدبخت شد!

«ثعلبه مردی فقیر بود. او از پیامبر خواست که دعا کند تا ثروتمند شود! پیامبر به او هشدار داد که ثروت برای تو خطرناک است. اما ثعلبه اصرار کرد و پیامبر برایش دعا نمود. طولی نکشید که ثعلبه ثروتمند شد و جزء دامداران گردید. کم کم از نظر جا برای دامهای او در مدینه مشکل پیدا شد لذا از پیامبر اجازه گرفت تا به خارج از مدینه برود.

او در خارج از مدینه به زیاد کردن ثروت خود مشغول بود. وقتی رسول خدا(ص) نماینده‌ای نزد او فرستاد تا زکات گوسفندان او را بگیرد، ثعلبه

امتناع کرد و گفت: چرا پیامبر(ص) سراغ افراد دیگر نمی رود و سراغ من فرستاده است؟

نماینده پیامبر با دست خالی برگشت. ناگاه آیه‌ای درباره این امتناع ثعلبه و افرادی مانند او نازل شد.. که تقریباً از ارتداد ثعلبه خبر می‌داد. وقتی این خبر به ثعلبه رسید، گوسفندان خود را برداشت و به مدینه آمد و خدمت پیامبر رفت و گفت: زکات آورده‌ام! پیامبر فرمود: من نمی‌توانم از تو زکات قبول کنم! ثعلبه با شنیدن این مطلب شروع به عجز و لابه کرد ولی حضرت زکات او را قبول ننمود. بعد از رحلت پیامبر، ثعلبه سراغ ابوبکر رفت و گفت: من زکات آورده‌ام. ابوبکر گفت: چون پیامبر زکات تو را قبول نکرد، من هم نمی‌توانم قبول نمایم. ثعلبه بعد از مدتی با حسرت

دادن زکات از دنیا رفت!»⁽¹⁾

زکات آن چنان جایگاه مهمی دارد که در صدر اسلام بخاطر اهمیتی که پیامبر اعظم(ص) به امر زکات می‌داد، گرفتن آن را واجب نموده و اگر اهل قبیله‌ای از دادن زکات خودداری می‌کردن با آنها می‌جنگید. زیرا زکات یکی از ضروریات جامعه اسلامی است.

* زکات فقر را از جامعه برطرف می‌نماید.

* زکات اموال مسلمانان را پاک می‌نماید.

* زکات احساس مسئولیت را در افراد متمکن

بیدار می‌نماید.

* زکات باعث بهرهمندی عده‌ای از محرومین

1. تفسیر نور الثقلین، عبد علی بن جمعه حویزی، نشر اسماعیلیان،

قم، 1415، ج2، ص246.

از مواهب زندگی شده و جلو رشد جرم و
گناه را می‌گیرد.
* زکات نمی‌گذارد مسلمانان فقیر به گدایی رو
بیاورند.
* زکات باعث عمران و آبادانی مساجد و
مکان‌های مذهبی می‌شود.
...

انفاق

انفاق به فقرا و نیازمندان

یکی از راههای قرب الی الله، انفاق به فقرا و نیازمندان است. اگر اهل عبادت نیستید، اگر اهل نماز شب نیستید، اگر خیلی مؤمن نیستید، می‌توانید با انفاق اموال خود به فقرا، خدا را از خود راضی کنید.

خداوند باری تعالی، فقرا را دوست دارد و دوستدار فقرا را هم دوست دارد؛ لذا در قرآن کریم بسیار فراوان به توجه به فقرا سفارش فرموده است.

خداوند می‌فرماید: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ

وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ⁽¹⁾» از بنی اسرائیل تعهد گرفتیم که فقط الله را بپرستند و به والدین و فامیل و مساکین نیکی کنند و با مردم خوب حرف بزنند و نماز و زکات را برپا دارند. ولی جز اندکی بقیه به این عهد عمل نکردند».

یکی از عهدهایی که خداوند سبحان از بندگان گرفته آنست که به مساکین و یتیمان کمک و نیکی کند.

اختصاص قسمتی از خمس به سادات فقیر

یک پنجم درآمد انسان، خمس است که قسمتی از آن با اجازه مجتهد به سادات یتیم و فقیر

1. سوره بقره، آیه 83.

اختصاص می‌یابد.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ أَمِنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّنْقِيهِ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)⁽¹⁾

«بدانید که از هر چه درآمد نصیبتان شد، یک پنجم آن حق خدا و رسول و سادات و در راه مانده و یتیمان و مساکین از سادات است اگر به خدا و رسول ایمان آوردید و خدا بر هر چیز قادر است».

جویندگان رستگاری و توجه به فقرا

کسانی که وجه الله را طالبند و رستگاری را

1. سوره انفال، آیه 41.

می‌جویند، باید به فقرا و مساکین توجه داشته باشند.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (فَاتِذَا الْقَرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ)⁽¹⁾ «به فامیلت حقش را بده و به مسکین و در راه مانده که این برای کسانی که می‌خواهند به وجه الله برسند بهتر است و اینها رستگارند».

انفاق نکردن و انحراف و جهنم

یکی از علل انحراف انسان‌ها و کفرشان، این است که یکدیگر را به نیکی به یتیمان و دادن غذا به مساکین دعوت نمی‌کردند.

1. سوره روم، آیه 38.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ وَلَا تَخَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا)⁽¹⁾ «نه هرگز چنین است که شما نه یتیم نواز بودید و نه هم را به اطعام نیازمندان دعوت می‌کردید و ارث هم را بالا می‌کشیدید».

قرآن کریم یکی از علل جهنمی شدن اهل جهنم را غذا ندادن به فقرا ذکر می‌کند و می‌فرماید: (مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ * قَالُوا لَمْ نَك مِنَ الْمُصَلِّينَ * وَلَمْ نَك نَطْعُمِ الْمُسْكِينِ)⁽²⁾ «چه چیز شما را به دوزخ وارد ساخت * می‌گویند ما از نمازگزاران نبودیم * و مستمندان را اطعام نمی‌کردیم».

در جای دیگر خداوند می‌فرماید: آنان که پول‌ها

1. سوره فجر، آیه 19.

2. سوره مدثر، آیات 42 - 44.

را جمع کرده و انفاق نمی‌کنند به آنها بشارت عذاب دردناک بده.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَآكُلُونَ
أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ
الدَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ)⁽¹⁾ «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! بسیاری از
احبار (یهود) و راهبان (نصرانی)، اموال مردم
را به باطل (و ناروا) می‌خورند، و آنان را از راه
خدا باز می‌دارند و کسانی که طلاق و نقره را
گنجینه (و ذخیره و پنهان) می‌سازند و در راه خدا
انفاق نمی‌کنند، به مجازات دردناکی بشارت ده».

چه عبرت‌آموز است آیات قرآن، خداوند
می‌فرماید: پولدارانی که انفاق نکردند در قیامت

1. سوره توبه، آیه 34.

فریاد می‌زنند: (مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهٗ هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهٗ)⁽¹⁾
 «ثروتم به درد نخورد! قدرتم از بین رفت!».

عبور از ایستگاه های سخت قیامت با انفاق
 کسانی می‌توانند از ایستگاه‌های سخت قیامت
 رد شوند که در روز سخت اطعام به فقرا کرده و
 بنده آزاد نموده‌اند.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ
 * وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ * فَك رَقَبَةٍ * أَوْ إِطْعَمَ فِي يَوْمٍ ذِي
 مَسْغَبَةٍ * يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ * أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ)⁽²⁾ «پس
 هرگز از گردنه رد نمی‌شوند * و چه می‌دانی
 (رهایی از) گردنه چیست؟ * آزادکردن غلام *
 اطعام در روز سختی * کمک به یتیم فامیل * یا

1. سوره حاقه، آیه 28.

2. سوره بلد، آیات 11 - 16.

مسکین بر روی خاک مانده».

صدقه، کفّاره گناهان

صدقه دادن نوعی انفاق است و صدقه، کفّاره گناهان قرار می‌گیرد.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيَكْفُرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)⁽¹⁾ «اگر صدقه را آشکار کنید خوب است ولی اگر مخفی کنید و به فقرا بدهید، بهتر بوده و کفاره ناهانتان می‌شود و خدا از کارهای شما اطلاع دارد».

باید توجه داشت که فرصت صدقه محدود است، همان‌طور که خداوند می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

1. سوره بقره، آیه 271.

امْنُوا أَنْفُسُكُمْ مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ⁽¹⁾» ای مؤمنین! از چیزهایی که به شما دادیم صدقه دهید قبل از این که قیامت فرا رسد که دیگر نه معامله. نه دوستی و شفاعت بدر نمی‌خورد.»

خداوند سبحان خود صدقه را دریافت می‌کند و می‌فرماید: (الَّذِينَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الثَّوَابُ الرَّحِيمُ)⁽²⁾ آیا نمی‌دانستند که فقط خداوند توبه را از بندگان می‌پذیرد، و صدقات را می‌گیرد، و خداوند توبه‌پذیر و مهربان است.»

کسانی که صدقه یا قرض داده‌اند به خود خدا

1. سوره بقره، آیه 254.

2. سوره توبه، آیه 104.

داده و پاداش بزرگی دارند.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (إِنَّ الْمُسْتَفِيزِينَ وَالْمُسْتَفِيزَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ)⁽¹⁾ «همانا مردان و زنان صدقه دهنده و آنان که به خدا قرض الحسنه می‌دهند، چند برابر پاداش می‌گیرند و اجر کریمان خواهند گرفت».

صدقات و زکوات باعث پاکی و تزکیه آدمی است.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ)⁽²⁾ «صدقه و زکات آنان را بگیر تا پاک شده و تزکیه شوند».

1. سوره حدید، آیه 18.

2. سوره توبه، آیه 103.

شرایط انفاق

همواره باید از چیزهای خوب انفاق نمود نه چیزهای دست دوم و دست خورد.

هر چه انفاق کنید فراموش و گم نمی‌شود و در روز سخت به داد انسان می‌رسد.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ)⁽¹⁾ «هر چه از خیر انفاق کنید به نفع خودتان است و همه پاداش آن به شما داده شود و به شما ظلم نمی‌شود».

هر که باید به اندازه ثروتش انفاق کند. اگر پولدار است بیشتر انفاق کند و اگر متوسط است

1. سوره بقره، آیه 272.

کمتر.

خداوند می‌فرماید: (لَيَنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قَدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيَنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا)⁽¹⁾ «به اندازه آنچه به او دادیم خرج کند و خدا تکلیف به اندازه توان انسان می‌نماید و بعد از سختی آسانی خواهد آورد».

باید آدم متمکن به اندازه درآمدش خرج کند و هر که وضعش خوب نیست نباید خود به به سختی اندازد و خارج از توانش بپردازد.

مردان خدا و انفاق

آری، مردان خدا، شب‌ها به عبادت می‌پردازند و انفاق می‌نمایند، چنانچه قرآن می‌فرماید: (تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ

1. سوره طلاق، آیه 7.

يَنْفِقُونَ⁽¹⁾ «شب زنده دار بوده و از روی ترس و امید دعا می‌کنند و انفاق می‌نمایند».

مردان خدا قسمتی از حقوق خود را به فقرا اختصاص می‌دهند.

خداوند می‌فرماید: (وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ)⁽²⁾ «مؤمنین قسمتی از اموال را به فقرا اختصاص می‌دهند».

ائمه اطهار: برای خدا به مساکین و یتیمان غذا می‌دادند.

قرآن می‌فرماید: (وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِيناً وَيَتِيماً وَأَسِيراً)⁽³⁾ «و غذای خود را با این که به آن علاقه و نیاز دارند، به مستمند و یتیم و اسیر

1. سوره سجده، آیه 16.

2. سوره معارج، آیه 3.

3. سوره انسان، آیه 8.

اطعام می‌کنند.

بر درب دوم بهشت نوشته است...

در روایت است که بر درب دوم بهشت نوشته است: «لا اله الا الله، محمد رسول الله، و على ولي الله. إنّ لكل شيء حيلة وحيلة السرور يوم القيامة أربع خصال: مسح رؤس اليتامى و التعطف على الارملة و السعى فى حوائج المؤمنين و النفقة للفقراء والمساكين»⁽¹⁾

«برای هرکاری چاره‌ای است و چاره خوشحالی روز قیامت چهار خصلت است:
1- کشیدن دست مهربانی بر یتیمان.

1. بحار الانوار، ج 78، ص 112.

- 2- مهربانی بر بیوه زنان.
- 3- تلاش در رفع گرفتاری مؤمنان.
- 4- دستگیری و کمک به بیچارگان».

بر درب دوم جهنم نوشته است...

در روایت آمده است که بر درب دوم نوشته شده: «هر که می‌خواهد در قیامت عریان محشور نشود، در دنیا بدن‌های بی‌لباس را لباس بپوشاند و هر که می‌خواهد در آخرت تشنه نباشد، تشنگان دنیا را سیراب نماید و هر که می‌خواهد در قیامت گرسنه نباشد، گرسنگان دنیا را سیر کند»⁽¹⁾.

روایات و احادیثی درباره انفاق و صدقه

امام محمد باقر (ع) روایت می‌کند که: «عابدی

1. از عالم بعد از مرگ چه خبر؟ ص 116

هشتاد سال عبادت کرد ولی بر اثر تماس با نامحرم، زنا کرد. موقع مرگ زبانش لال شد در همان حال، فقیری نزد او آمد و عابد به او نانی داد. بعد از مردن به او گفتند: به خاطر زنا همه اعمال باطل گردید؛ ولی به خاطر صدقه خدا تو را عفو نمود»⁽¹⁾.

محمد بن عمر گوید: به امام رضا (ع) گفتم: خدا به من سه فرزند داد که دوتا مردند و فقط یک پسر کوچک برایم مانده، من برای او می‌ترسم. امام رضا فرمود: از طرفش صدقه بده. صدقه را به دست پسر ت بده تا او به فقیر بدهد.⁽²⁾

ابلیس به موسی (ع) 7 گفت هرگاه خواستی

1. ثواب الاعمال، ص 139

2. وسائل الشیعه، ج 2، ص 110.

صدقه بدهی زود بده که اگر بنده‌ای خواست صدقه بدهد خودم عهده‌دار می‌شوم که مانع این کارش بگردم !⁽¹⁾

امام صادق(ع) فرمود: «برای مریض مستحب است که با دست خودش به فقیر صدقه بدهد و به فقیر بگوید برایش دعا کند»⁽²⁾.

در روایت است که: امام سجاد(ع) وقتی به مستمندی کمک می‌کرد، دست خود را می‌بوسید و می‌فرمود: «صدقه قبل از این که به دست فقیر برسد، به دست خداوند می‌رسد که خدا در سوره توبه فرموده: خدا خود توبه قبول می‌کند و خود

1. قصص الانبياء راوندی، ص 153.

2. وسائل الشیعه، ج 2، ص 115.

صدقه را می‌گیرد»⁽¹⁾.

رسول خدا(ص) فرمود: «ای علی! صدقه قضا صد درصد را برمی‌گرداند. ای علی! صدقه، از کسی که فامیل فقیر دارد، قبول نیست»⁽²⁾.

رسول خدا(ص) فرمود: «همانا خدایی که یگانه است، با صدقه، درد، سوختن، غرق، خرابی، دیوانگی و... تا هفتاد بلا را دفع می‌کند»⁽³⁾.

گویند: شخص یهودی رد می‌شد و رسول خدا(ص) او را دید و فرمود: مار سیاهی او را می‌کشد. اما روز تمام شد و یهودی نمرد. رسول خدا(ص) فرمود: از او بپرسید امروز چه عمل

1. وسائل الشیعه، ج 2، ص 118.

2. همان.

3. همان.

خوبی انجام داده است؟ یهودی گفت: امروز صدقه دادم. وقتی بار هیزمش را جستجو کردند، دیدند ماری در آن چمباتمه زده است».

امام صادق (ع) با عده‌ای به سفر رفتند. در راه به گردنه‌ای که راهزن داشت، رسیدند. مردم به حضرت گفتند: ما اموالمان را نزد شما می‌گذاریم و شما بعد از رفع خطر به ما برگردانید!

امام (ع) فرمود: راهزنان اموال را از من می‌گیرند ولی من به شما راهی نشان می‌دهم که اموالتان حفظ شود. شما نیت کنید که ثلث مالتان را صدقه دهید. آنها قبول کردند و هنگامی که راهزنان حمله کردند، وقتی چشمشان به حضرت افتاد، دست از حمله برداشتند و اموال کاروان حفظ شد..

رسول خدا(ص)فرمود: «هر چه ثروت انسان بیشتر باشد، حجت‌های الهی، علیه او در قیامت بیشتر است».

رسول خدا(ص)فرمود: «کسی که در دنیا از همه سیرتر است، در قیامت از همه گرسنه‌تر است».

شعله ای مانند کوه

رسول خدا(ص)فرمود: «بنده‌ای در قیامت، ایستاده است. ناگاه شعله‌ای از آتش جهنم که از همه کوه‌ها بزرگتر است، به سوی او شعله می‌کشد! او متحیر می‌شود که چه کند! در این موقع گرده نانی و یا دانه‌ای که در دنیا در مهمانی به مؤمنی داده است، در هوا پیدا می‌شود و به اندازه کوهی شده و مانع از رسیدن آتش به او

می‌شود»⁽¹⁾.

امام علی (ع) امام فقرا و مستمندان

امام علی (ع) در ماه رمضان سال چهارم هجری قمری، بر سر منبر اعلام کرد که: امسال شما به حج خواهید رفت و من در میان شما نخواهم بود.

در آن ماه، یک شب در خانه امام حسن (ع) و یک شب در خانه امام حسین (ع) و یک شب در خانه زینب³ و شبی هم در خانه ام‌کلثوم³ افطار می‌فرمود و بیشتر از سه لقمه میل نمی‌کرد. وقتی علت را سؤال می‌کردند، می‌فرمود: امر خدا نزدیک شده است! و می‌خواهم در حالی خدا را

1. از عالم بعد از مرگ چه خبر؟ ص 82

ملاقات کنم که شکمم از غذا پر نباشد.

امّ کلثوم می‌گوید: شب نوزدهم رمضان سال
چهل هجری، پدرم افطار منزل ما بود؛ چون به
خانه آمد، مشغول نماز شد. من برای افطار دو
عدد نان جو و یک کاسه شیر و مقداری نمک
سائیده شده، تهیه کرده بودم. آنها را در یک
سینی، خدمت امام بردم.

وقتی حضرت نماز را تمام کرد و چشمش به
سفره افتاد، گریه کرد و فرمود: ای دختر! برای
من در یک سینی دو نان خورش قرار داده‌ای؟
مگر نمی‌دانی که من از برادر و پسرعمویم،
حضرت رسول اکرم (ص) تبعیت می‌کنم؟ ای
دختر! هر که خوراک و پوشاک او در دنیا، بهتر
باشد، ایستادنش در قیامت، در مقابل خداوند،

طولانی‌تر باشد. ای دختر! در حلال دنیا حساب و در حرام دنیا عقاب است.

سپس امام(ع) فرمود: یکی از دو ظرف شیر یا نمک را بردار! خواستم نمک را بردارم. فرمود: ظرف شیر را بردار که می‌خواهم با شکم خالی، خدا را ملاقات نمایم⁽¹⁾.

امام کیسه بر دوش

معلی بن خنیس می‌گوید: دیدم که امام صادق(ع) با کیسه‌ای بر دوش به جایی می‌رود. اجازه گرفتم که ایشان را همراهی کنم. با حضرت به محله فقرا رفتیم و امام بر بالای سر آنان که همگی در خواب بودند، مقداری غذا می‌گذاشت.

1. منتهی الامال، ج 1، ص 123.

من پرسیدم که: اینها شیعه هستند؟
امام(ع) فرمود: اگر شیعه بودند که ما هر چه
داشتیم، حتی نمکمان را با آنها نصف
می نمودیم⁽¹⁾.

ایثار در سه روز

روایت است که: حضرت فاطمه³، امام حسن و
امام حسین(ع) و فضّه (خادمه حضرت) سه
روز، روزه نذری داشتند. روز اول حضرت
فاطمه(س) تعدادی نان تهیه کرد. اما موقع افطار
ناگاه مسکینی در خانه را به صدا درآورد و
تقاضای غذا نمود. اهل خانه همه افطاری خود را
به او دادند و خود با آب افطار کردند و برای روز

1. همان.

بعد روز مگرفتند.

روز دوم، باز حضرت فاطمه(س) مقداری نان تهیه کرد؛ اما موقع افطار، یتیمی در خانه را به صدا در آورد و تقاضای غذا نمود. اهل خانه مجدداً نانهای خود را به او دادند و با آب افطار نمودند.

روز سوم نیز حضرت فاطمه(س) مقداری نان تهیه کرد؛ ولی موقع افطار، اسیری در خانه اهل بیت: را به صدا در آورد و تقاضای غذا نمود. اهل خانه غذای خود را به او دادند و خود با آب افطار نمودند.

روز چهارم، وقتی رسول خدا(ص) به دیدار آنها آمد و مشاهده کرد که رنگ بر صورت امام حسن(ع) و حسین(ع) نمانده و اهل خانه دچار

ضعف شدند، دست‌ها را به دعا برداشت. ناگاه آیات سوره هل اتی نازل شد و خدا از این‌ها آنان تعریف نمود: (وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا)⁽¹⁾ «و در راه محبت الهی به مسکین و یتیم و اسیر غذا می‌دهند».

بخشش در حال رکوع

امام علی (ع) شب‌ها کیسه‌های غذا بر دوش به طور ناشناس، به درخانه فقرا و نیازمندان می‌رفت و به آنان کمک می‌کرد. و نیز در حال رکوع، به فقیر انگشترش را بخشید که در شأنش آیه نازل شد: (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ)⁽²⁾ «همانا

1. سوره انسان، آیه 8.

2. سوره مائده، آیه 55.

سرپرست شما، خدا و رسول هستند و هم چنین سرپرست شما آنان هستند که به خدا ایمان آورده و نماز برپا می‌دارند و در حال رکوع، صدقه می‌دهند».⁽¹⁾

من غریم!

شخصی به رسول خدا(ص) مراجعه کرد و گفت: من غریم و نیاز به غذا و جادارم. امام علی(ع) او را به خانه خود برد؛ چون غذا به اندازه کافی نبود، در هنگام انداختن سفره، امام علی(ع) چراغ را خاموش کرد و لب و دندان خود را به حرکت در می‌آورد تا مهمان خیال کند که او مشغول خوردن است.

1. معارف قرآن و اهل بیت: ص 107

روز بعد، رسول خدا(ص) از این ایثار و مهمان‌نوازی امام علی(ع) خبر داد⁽¹⁾.

امام مجتبی(ع) و بخشش یک جا

امام مجتبی(ع) گاهی مبالغ قابل توجهی پول را، یک جا به مستمندان می‌بخشید؛ به طوری که مایه شگفت واقع می‌شد. نکته یک چنین بخشش چشمگیر، این است که حضرت مجتبی(ع) با این کار برای همیشه شخص فقیر را بی نیاز می‌ساخت و او می‌توانست با این مبلغ، تمام احتیاجات خود را برطرف نموده و زندگی آبرومندانه‌ای تشکیل بدهد و احیاناً سرمایه‌ای برای خود تهیه نماید.

1. فضائل علی از زبان غیر شیعه

امام(ع) روا نمی‌دید مبلغ ناچیزی که خرج یک روز فقیر را به سختی تامین می‌کند، به وی داده شود و در نتیجه او ناگزیر گردد برای تامین روزی بخور و نمیری، هر روز دست احتیاج به سوی این و آن دراز کند.

امام خمینی¹ امام محرومین و فقرا

امام خمینی آن روح بلند خدا توجه ویژه‌ای به محرومان و فقرا داشت، علاوه بر سیره عملی آن عارف روشن ضمیر در سخنانی‌های متعددی و فروان از محرومین یاد کرده‌اند، به گوشه‌ای از سخنان گهربار ایشان توجه کنید:

آنهایی تا آخر خط با ما هستند که درد فقر و محرومیت و استضعاف را چشیده باشند.

این پایین شهری‌ها و این پابرنه‌ها - به

اصطلاح شما - اینها ولی نعمت ماها هستند.

یک موی این کوخ نشینها و شهیددادگان به همه کاخها و کاخ نشین نان جهان شرف و برتری دارد. شما طبقه جوان برومند زاغه نشین، بر آن اشخاص کاخ نشین شرافت دارید و شما هستید که اسلام را حفظ کردید.

تزلزلی که در بین کاخ نشینها هست در بین کوخ نشینها نیست. آرامشی که این طبقه محروم دارند آن طبقه ای که به خیال خودشان در آن بالاها هستند، ندارند⁽¹⁾.

آثار و تالیفات

حجة الاسلام و المسلمین محدثی صرفی پور

- 1- آثار شگفت انگیز نماز..... (حبیبی)
- 2- آیا به یاد امام زمان هستید؟..... (رقعی)
- 3- اتحاد ملی و انسجام اسلامی..... (رقعی)
- 4- ارزش و اهمیت حجاب و عفاف در اسلام..... (حبیبی)
- 5- ارزش و اهمیت نماز..... (رقعی)
- 6- از عالم بعد از مرگ چه خبر؟..... (رقعی)
- 7- اصول و فروع دین اسلام..... (رقعی)
- 8- اعتقاد به حضرت مهدی+..... (حبیبی)
- 9- اعتیاد دشمن بشریت..... (حبیبی)
- 10- انحرافات در اویش و صوفیه..... (رقعی)
- 11- با قرآن بیشتر آشنا شویم..... (رقعی)
- 12- بررسی مسائل ازدواج و طلاق (روابط دختر و پسر)..... (رقعی)
- 13- بررسی مسائل خانواده..... (رقعی)
- 14- پای درس علماء..... (وزیری)
- 15- تفسیر سوره حمد..... (رقعی)
- 16- تقوا کلید سعادت، گناه عامل شقاوت..... (رقعی)
- 17- تمدن اسلامی از زبان بیگانگان..... (رقعی)
- 18- تولد خورشید (زندگی سیاسی امام خمینی 1)..... (رقعی)
- 19- جایگاه اهل بیت: در جهان هستی..... (رقعی)
- 20- جایگاه خمس و زکات در اسلام..... (حبیبی)
- 21- جایگاه شهید در اسلام..... (رقعی)
- 22- جمهوری اسلامی و نهضت خدمت رسانی..... (رقعی)
- 23- جوانان و پاکدامنی..... (حبیبی)
- 24- جوانان و گناهان کبیره..... (رقعی)
- 25- چگونه با سعادت زندگی کنیم؟..... (رقعی)
- 26- چهارده نور مقدس (زندگی نامه 14 معصوم)..... (رقعی)
- 27- حضرت فاطمه 3 برترین بانوی دنیا در جهان هستی..... (رقعی)
- 28- خانواده نمونه..... (رقعی)
- 29- خوبی ها و بدی ها..... (رقعی)
- 30- داستان هایی از زندگی علماء - ج 1..... (رقعی)
- 31- داستان هایی از زندگی علماء - ج 2..... (رقعی)
- 32- داستان هایی از زندگی علماء - ج 3..... (رقعی)
- 33- داستان هایی از زندگی علماء - ج 4..... (رقعی)
- 34- داستان هایی از زندگی علماء (4 جلد در 1 جلد)..... (وزیری)

- 35- دانشمندان مسلمان ایرانی..... (رقعی)
- 36- راه‌های رسیدن به خدا (رقعی)
- 37- زکات امتحان الهی (حبیبی)
- 38- زندگانی پیامبر اسلام9 (رقعی)
- 39- زندگی امام حسین7 (رقعی)
- 40- سیری در تمدن اسلامی..... (رقعی)
- 41- عشق حسینی..... (حبیبی)
- 42- علی7 از کعبه تا محراب (رقعی)
- 43- فاطمه3 سرور زنان عالم (رقعی)
- 44- فاطمه3 مظهر پاکدامنی..... (حبیبی)
- 45- فضائل علی7 از زبان غیر شیعه..... (رقعی)
- 46- گناهان سه‌گانه (رقعی)
- 47- مبارزه با بی‌دینی (حبیبی)
- 48- معارف قرآن و اهل بیت:..... (وزیری)
- 49- مناجات‌های ائمه: (رقعی)
- 50- منتخب ادعیه و مناجات (حبیبی)
- 51- نور ولایت فقیه (حبیبی)